

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 19 mei 1952

*'s Morgens te 10 uur aangevangen en 's middags voortgezet, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President Drees en de Ministers Albrechts, Beel, Van den Brink (alleen bij de ochtendvergadering), Joekes, Lieftinck, Mansholt (alleen bij de punten 8, 14 en 15), Mulderije, Peters, Rutten, Staf, Teulings (bij de punten 1 t/m 5 en 11 t/m 13, 17 en 18) en Wemmers (afwezig zijn de Ministers Stikker en In 't Veld).

Tevens zijn aanwezig de Staatssecretarissen Blom en Götzen (alleen bij de ochtendvergadering), alsmede de Algemeen Vertegenwoordigers Van de West, Debrot en Pos (bij de punten 14 t/m 16; Mr. Debrot gedeeltelijk).

Secretaris: J. Middelburg.

3. Uniezaken

Strafvervolgning wegens handelingen uit de periode van het conflict met Indonesië (#Zie ook notulen MR 26/5/52, punt 3c.)

Staatssecretaris *Götzen* vestigt de aandacht op berichten van Lamping inzake de ontvoeringen en arrestaties. Uit een der berichten blijkt, dat een Nederlander met arrestatie wordt bedreigd op grond van handelingen, die hij vóór de soevereiniteitsoverdracht heeft verricht. Staatssecretaris *Blom* merkt op, dat bij de vraag om uitlevering van Westerling ook diens handelingen in Celebes worden vermeld. De *Minister-President* meent, dat op de RTC een overeenkomst is afgesloten, waarbij vergelding van handelingen in de conflictperiode wordt uitgesloten. Hoewel de betrokkene nog niet gearresteerd is, acht spreker het wenselijk, dat Lamping hierover inlichtingen vraagt aan een vertegenwoordiger van de Indonesische Regering op grond van het feit, dat hem geruchten over een mogelijke arrestatie van de betrokken Nederlander hebben bereikt. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord.

6. *Besprekingen tussen de Nederlandse Interdepartementale Commissie en de Missie Supomo* (Brief van de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken d.d. 25 April 1952, nr. 3113 A.)

Staatssecretaris *Blom* deelt ter toelichting mede, dat inmiddels het aantal gearresteerde Nederlanders van 95 is gedaald tot 56. Als dit aantal nog verder daalt, zal men de kwestie van de arrestaties niet in het algemeen moeten behandelen. De *Minister-President* is eveneens van oordeel, dat men zich dan beter kan richten op de individuele gevallen en wel in de eerste plaats op de oudste zaken.

Staatssecretaris *Götzen* merkt op met betrekking tot het punt van toelating van Nederlanders in Indonesië, dat het wel meer genoemde quotum van 1000 Nederlanders meer in het centrum komt. De *Minister-President* stelt de vraag of deze kwestie besproken kan worden met de Indonesische Secretaris-Generaal van Justitie, die hier te lande is. Staatssecretaris *Blom* heeft naar bedoelde Secretaris-Generaal gevraagd, doch hem nog niet te spreken kunnen krijgen.

Staatssecretaris *Götzen* deelt op een vraag van Minister Beel mede, dat de ambtelijke commissie, welke zich in Indonesië een oordeel zal vormen met betrekking tot het vraagstuk der Indo-europeanen, binnenkort zal vertrekken.

De *Minister-President* stelt voor de kwestie van de Ambonese militairen bij het volgende agendapunt te behandelen.

Staatssecretaris *Blom* heeft van de Vice-Admiraal Moorman vernomen, dat nog steeds bedragen binnenkomen in verband met de financiering van de Militaire Missie. Met het oog hierop is de in het stuk vermelde nota niet nagezonden, doch nog aangehouden.

Minister *Van den Brink* dringt erop aan, niet de indruk bij de Indonesiërs te wekken, dat Nederland zeer gesteld zou zijn op een nieuw handelsaccoord. Ook zonder handelsaccoord blijkt de handel met Indonesië zich bevredigend te hebben ontwikkeld. Men zal op dit punt alleen de mogelijkheden kunnen aftasten zonder op afsluiting van een accoord aan te dringen. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord.

Minister *Lieftinck* stelt voor aan het lijstje van punten in de nota nog toe te voegen de kwestie van de Aoor-uitkering en de uitkering aan oud-KNIL-militairen. Na de behandeling van de kwestie van de Aoor-uitkering door het Uniehof heeft een bespreking met de heer Oudt plaatsgehad toen deze hier te lande was. Het lijkt spreker wenselijk thans tot een compromis over deze kwestie te komen, aangezien de financiële toestand van Indonesië slechter zal worden. De *Minister-President* merkt op, dat deze kwestie al weer lang hangende is, zonder dat van Nederlandse zijde een definitieve stap wordt gedaan. Daarom stelt spreker voor aan Indonesië te vragen, dat thans een zevende man zal worden toegevoegd aan het Uniehof of dat een compromisregeling zal worden gesloten.

Minister *Lieftinck* deelt mede, dat met de heer Oudt een aantal punten zijn besproken, waarbij is overeengekomen, dat deze in Djakarta verder zullen worden nagegaan. Staatssecretaris *Götzen* lijkt het goed ook deze punten verder te bespreken, eventueel in Djakarta.

Minister *Staf* informeert hoe het staat met de kwestie van de Blitar en de Talisse. Staatssecretaris *Blom* deelt mede, dat Mr. Van Schelle, die in Nederland terug is geweest, het mogelijk achtte, dat het wapentuig zonder ruchtbaarheid zou worden teruggegeven. Vervolgens heeft Lamping machtiging gevraagd om met onderhandse teruggave accoord te gaan. De *Minister-President* dringt er op aan de voorbereidingen voor het brengen van deze kwestie voor de internationale rechter zo snel af te handelen, dat dit Kabinet het nog zal kunnen indienen, als niet spoedig (onderhands) de inbeslaggenomen goederen terug worden gegeven.

7. *Het vraagstuk van de Ambonezen in Nederland* (Brief van de Adviescommissie voor Ambonezen in Nederland d.d. 16 April 1952, nr. 41, met bijlagen. #Zie ook notulen MR 26/5/52, punt 1b.)

De *Minister-President* heeft bij zijn bezoek aan de Staatsmijnen van de Directeur van het Gewestelijk Arbeidsbureau in Heerlen vernomen, dat men goede ervaringen heeft met de tewerkstelling van enkel Ambonezen in Zuid-Limburg, waarbij de enige moeilijkheid is, dat zij geen Nederlands spreken. Spreker acht het wenselijk, in de bedrijven waar weinig werkeloosheid is, zoals in de mijnstreek, te trachten meer Ambonezen te plaatsen. Overigens is spreker wel van oordeel, dat men er niet uitkomt als niet op de een of andere wijze een belangrijke groep Ambonezen in militair of semi-militair verband wordt opgenomen. Minister *Joekes* deelt omtrent de mogelijkheid van vervanging van vreemdelingen door Ambonezen mede, dat er ongeveer 24.500 buitenlanders in loondienst zijn, waarvan 3000 grensarbeiders. Ruim 21.000 zijn blijvend gevestigde vreemdelingen, waarvan 2900 Polen en 6600 staatlozen, waaronder veel politieke delinquenten. De genoemde categorieën van niet-Nederlandse werkkrachten zullen niet door Ambonezen vervangen kunnen worden. Aangezien voorts ongeveer 130.000 Nederlandse arbeiders werkloos zijn, zal plaatsing van Ambonezen, die als groep niet in de Nederlandse bevolking zijn opgenomen, moeilijk zijn. Spreker wil zich tegen nader onderzoek op dit punt niet verzetten, doch is van oordeel, dat hier niet de volledige oplossing van het vraagstuk gevonden zal kunnen worden.

Minister *Lieftinck* vraagt nog met bijzondere nadruk aandacht voor de mogelijkheden van terugvoer van Ambonezen naar Indonesië. Voorts herinnert spreker er aan, dat in de jaren na de bevrijding voor acute vraagstukken verschillende malen een speciale regeringscommissaris is benoemd voor het zoeken van een oplossing hiervoor in den brede. Men zal er niet in moeten berusten, dat de Ambonezen allen maar in Nederland blijven. Het gehele vraagstuk zal moeten worden voorbereid door iemand, die geheel wordt vrijgemaakt en eventueel een kleine staf ter beschikking heeft.

Minister *Mulderije* acht het niet juist te stellen, dat het vraagstuk van de Ambonezen het moeilijkste probleem is, waar Nederland mee zit. Spreker zou n.l. met betrekking tot het rechtsherstel eveneens een voorstel tot benoeming van een regeringscommissaris willen dien, aangezien hem wel gebleken is, dat de beheersministers onvoldoende in de gelegenheid zijn om dit belangrijke vraagstuk tot een oplossing te brengen. Spreker heeft wel vernomen, dat bij terugvoer van de Ambonezen hun leven in Indonesië niet veilig zou zijn. Indien dit juist is, zal men in de eerste plaats hier te lande aandacht moeten schenken aan scholing e.d. Spreker is door het argument, dat er 130.000 werklozen zijn, niet er van overtuigd, dat Ambonezen niet in het bedrijfsleven geplaatst zouden kunnen worden.

Minister *Staf* is het met Minister *Lieftinck* van mening, dat alles moet worden gedaan om te trachten de Ambonezen naar Indonesië terug te brengen. Vorig jaar is bij terugvoer gebleken, dat zij niet in gevaar komen. Kolonel Van Santen heeft dit ook bevestigd. Familieleden van Ambonezen, die in Indonesië zijn achtergebleven, prijzen zich in hun brieven gelukkig, dat zij niet naar Nederland zijn meegegaan. Als de Regering zich op het standpunt stelt, dat het niet mogelijk is, dat de Ambonezen zich assimileren, zal het ook beter zijn, dat zij terugkeren. Scholing in Westerse vakken kan echter wel van betekenis zijn, aangezien dergelijke Ambonezen ook in Indonesië en daarbuiten gemakkelijker onderdak zullen kunnen komen. De scholing zal echter verder moeten worden voortgezet in kampen, terwijl er gelegenheid moet zijn om in de bedrijven verder te oefenen. Spreker heeft niet veel verwachting van tewerkstelling in het bedrijfsleven. Opneming in het militaire apparaat zal betekenen, dat de betrokken Ambonezen veel minder zullen voelen voor terugkeer naar Indonesië. Daarbij komt, dat over enkele jaren dezelfde vraagstukken zullen bestaan ten aanzien van de alsdan grootgeworden jongens. Wel zal kunnen worden gedacht aan een tijdelijke tewerkstelling in een bewakingsreserve, waarin Ambonezen voor bewaking worden opgeleid. Uit deze reserve zal een aantal (b.v. 750 à 1000) kunnen worden gezocht, dat voor bewaking van militaire of burgerlijke objecten wordt geworven. Orde en tucht in de bewakingsreserve zullen wellicht gemakkelijker gehandhaafd kunnen worden, wanneer als voorwaarde voor een burgerlijke verbintenis zal worden gesteld, dat men zich in de bewakingsreserve goed heeft gedragen. De betrokkenen kunnen dan met hun gezinnen in een afzonderlijk kamp worden ondergebracht waarbij de Ambonezen als buiten hun standplaats werkenden zouden kunnen worden beloond. Ook zouden eventueel de rangen van opzichter en opzichter 1^e klas mogelijk zijn.

Minister *Beel* acht de toezegging van Minister *Staf* zeer belangrijk, aangezien de vorming van een bewakingsreserve een oplossing geeft voor een belangrijk deel der Ambonezen. Het is voor spreker nog de vraag of ten aanzien van de tucht geen afzonderlijke regeling nodig is. De vraag van de wenselijkheid van aanwijzing van een regeringscommissaris zal nader onder ogen kunnen worden gezien.

Staatssecretaris *Götzen* merkt met betrekking tot terugvoering van de Ambonezen naar Indonesië op, dat een belangrijke moeilijkheid is, dat de Ambonezen zelf niet terug willen. Voorts wijst spreker er op, dat zij niet als asylzoekenden kunnen worden beschouwd, aangezien zij in Indonesië het militaire bevel hebben gekregen zich naar Nederland in te schepen. Wat betreft de vorming van een bewakingskorps merkt spreker op, dat Minuor geen apparaat daarvoor heeft. Als 1000 man kunnen worden opgenomen, zal voorts nog moeten worden nagegaan, wat met de resterende 1000 Ambonezen zal moeten geschieden.

Minister *Peters* is van oordeel, dat er een para-militaire of militaire groep moet worden gevormd. Spreker heeft nog niet geheel begrepen hoe Minister *Staf* zich de overgang van de in de bewakingsreserve op te nemen Ambonezen voorstelt.

De *Minister-President* is met betrekking tot de terugkeer naar Indonesië van oordeel, dat men in Indonesië de Ambonezen wel voor politiediensten e.d. zou willen hebben, waarbij men over ressentimenten zal heenstappen. Uit een recent rapportje blijkt voorts, dat bij de verwijdering van enkele vertegenwoordigers van de zgn. CRAMS verschillende Ambonezen hun medewerking hebben verleend aan de leiding. Nagegaan moet worden of een schifting in de kampen kan

worden gemaakt en wie hierbij betrokken zouden kunnen worden (o.a. de geestelijken). Terugkeer naar Indonesië zal niet plotseling kunnen gaan. Daarom is voortzetting van de scholing en vorming van een bewakingsreserve noodzakelijk. Voorts zou kunnen worden nagegaan, of niet een klein deel aan de militairen in Suriname en de Antillen kan worden toegevoegd en tenslotte zal men de tewerkstelling o.a. in Zuid-Limburg, bij de scheepvaartmaatschappijen enz., nog eens moeten nagaan. Van de rustige elementen zou een kleine afvaardiging naar Indonesië gezonden moeten worden om zich van de situatie aldaar op de hoogte te stellen. De Indonesische Hoge Commissaris zal voorts over een en ander moeten worden ingelicht.

Minister *Lieftinck* acht het wenselijk aan een of enkele deskundigen op te dragen te onderzoeken, welke sociologische problemen hier liggen. Voorts dringt hij aan op de aanwijzing van een regeringscommissaris. Spreker vreest van de bereidverklaring van Minister Staf dat werving op een burgerlijke verbintenis betekent, dat de betrokkenen nooit meer naar Indonesië terugkeren. Minister *Staf* ziet dit bezwaar eveneens, doch is gezwicht voor het beroep van de Raad op hem, aangezien er ook geen alternatief op het ogenblik is.

Minister *Van den Brink* meent, dat wel iemand moet worden aangewezen, die zich op lange termijn met het vraagstuk bezig houdt. Spreker waarschuwt echter tegen de benoeming van een regeringscommissaris, aangezien de bekendmaking hiervan een averechtse uitwerking zou kunnen hebben op de Ambonezen. Minister *Rutten* zou b.v. aan drie personen willen opdragen om voorstellen te doen met betrekking tot wenselijke maatregelen.

Minister *Joekes* deelt in antwoord op een desbetreffende vraag van Minister Rutten mede, dat de voor de emigratie belangrijkste landen geen Ambonezen zullen willen opnemen.

De Raad besluit vervolgens, dat het wenselijk is, dat aan een of enkele personen wordt opgedragen zich te concentreren op het onderhavige vraagstuk; dat nader wordt onderzocht welke mogelijkheden tot plaatsing van Ambonezen er in het bedrijfsleven zijn (mijnstreek, scheepvaartondernemingen) en dat de Ministers Beel, Peters en Staf nader overleg zullen plegen met betrekking tot de instelling van een bewakingsreserve, welke ook als tijdelijke regeling zal kunnen worden gesteld.

De Minister-President schorst vervolgens de vergadering tot des middags 2 uur.

Middagvergadering

Aanwezig: Zie morgenvergadering.

16. *Wijziging van de wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap* (Brief van de Minister van Justitie d.d. 29 April 1952, nr. 2195, met wetsontwerp.)

Mr. Debrot, die inmiddels de vergadering heeft verlaten, verklaarde tevoren zich aan te sluiten bij het advies van de Landsregering van de Antillen. Staatssecretaris *Blom* merkt op, dat volgens de RTC-overeenkomsten overleg met de Indonesische Regering over deze materie moet worden gepleegd. In de Eerste Kamer is op het ogenblik een wetsontwerp aanhangig, waarover geen overleg met de Indonesische Regering heeft plaatsgehad. In verband hiermede heeft Prof. Kolléwijn een artikel in het Juristenblad geschreven o.a. over dit achterwege laten van het plegen van overleg met de Indonesische Regering, waarin hij concludeert, dat de wet niet rechtsgeldig zal zijn. De Minister-President merkt op, dat de rechter dit te zijner tijd zal kunnen beoordelen. Minister *Mulderije* heeft vernomen, dat de opvatting van Prof. Kolléwijn in genoemd artikel niet juist zou zijn.

Dr. Pos heeft geen bezwaar tegen het wetsontwerp. Spreker heeft gezien, dat in de stukken ook de kwestie van de Indonesische groep in Suriname wordt aangeroerd. De Landsregering heeft in haar advies gevraagd of voor deze bevolkingsgroep niet een termijn van optie voor het Nederlanderschap kan worden gesteld, aangezien ten gevolge van de

toescheidingsovereenkomst thans 20% van de Surinaamse bevolking van vreemde nationaliteit is geworden. Kort geleden is een delegatie van deze Indonesiërs naar Indonesië geweest, waar men echter geen toezeggingen heeft ontvangen inzake vrije overtocht naar Indonesië. De voormannen van deze groep willen langs diplomatieke weg een uitspraak van de Indonesische Regering zien te krijgen of deze iets aan hun repatriëring wil doen. Spreker is van oordeel, dat in rustiger tijd het goed zou zijn als zij gelegenheid kregen voor het Nederlandschap te opteren. Staatssecretaris *Blom* heeft een gesprek gehad met *Susanto* over deze aangelegenheid, waarbij bleek, dat hij het vanzelfsprekend achtte, dat de betrokkenen geen kiesrecht in Suriname meer hadden. Spreker heeft gezegd, dat van Nederlandse zijde gestreefd wordt naar het geven van de nationaliteit van het land, waar men duurzaam gevestigd is. Daarom is het wenselijk, dat de Indo-europeanen het Indonesische staatsburgerschap krijgen en de Indonesiërs in Suriname het Nederlandse staatsburgerschap. *Susanto* deelde voorst mede, dat hij binnenkort een bezoek aan Suriname zal brengen. Verwacht kan worden, dat de Indonesische Regering geen officiële verklaring zal willen geven. Tegen de delegatie heeft men in Indonesië gezegd, dat het niet wenselijk werd geacht, dat de Indonesiërs in Suriname hun bestaan zullen opgeven om naar Indonesië terug te keren. *Dr. Pos* heeft begrepen, dat aan de Indonesische delegatie uit Suriname niet zo positief het standpunt van de Indonesische Regering is medegedeeld als *Mr. Blom* van *Susanto* heeft vernomen.

Minister Peters merkt op, dat volgens het nieuwe lid van artikel 3 naturalisatie van in de West woonachtige personen niet plaats heeft dan met instemming van de betrokken Landsregering. Op de RTC-West is echter de wenselijkheid van naturalisatie bij Rijkswet betoogd. Men zal hieraan de voorwaarde moeten verbinden, dat degenen, die op grond van deze bepaling genaturaliseerd worden, als Landskinderen zullen worden beschouwd en dus niet kunnen worden uitgezet. *Dr. Pos* merkt op, dat de niet in Suriname geboren Nederlanders, die in Suriname gevestigd zijn, niet kunnen worden uitgezet, tenzij bij misdragingen. Er blijft hier echter nog wel een kwestie om nader te regelen. De *Minister-President* stelt voor punt III te doen vervallen, aangezien dit op de RTC-West nog ter sprake is, en overigens met het wetsontwerp accoord te gaan. Aldus wordt besloten.

- - -